

2021

Наръчник за учители за развиване на критично мислене и толерантно отношение у учениците

Deliverable
2.4

Проектът е съфинансиран по програма „Права, равенство и гражданство“ (2014-2020) на Европейския съюз.

Наръчникът е разработен за целите на проекта ГРИЖА ЗА ИСТИНАТА Преодоляване на анти-джипсизма чрез овластяване на ромите за противодействие на дезинформацията и фалшивите новини в България (REC-RDIS-DISC-AG-2019-881923) под координацията на С.Е.Г.А. и с партньорството на Центъра за изследване на демокрацията, Фондация Рома-Лом и Фондация „Приложни изследвания и комуникации“.

Наръчникът е разработен от Фондация „Приложни изследвания и комуникации“

София, 2021

Този наръчник е съфинансиран от програма „Права, равенство и гражданство“ (2014-2020) на Европейския съюз. Съдържанието на този наръчник представя вижданията на авторите и отговорността за изразените мнения се носи единствено от тях самите. Европейската комисия не носи отговорност за съдържанието на доклада или за начина, по който информацията в него може да бъде употребена.

Съдържание:

3	Въведение
Дигитално-медийна грамотност	7
11	Принципи и методи
11	Принципи на методиката
15	Методи
16	Структура на обучителните модули
Планове за обучителни модули (за ученици на възраст от 12-14 и 15-17 г.)	19
Тема 1: Права на децата	19
Тема 2: Фалшиви новини	28
Тема 3: Онлайн тормоз	40
Тема 4: Толерантност	49
55	Тематична родителска среща
Приложение: енерджайзъри	58
62	Заклучение

Въведение

Уменията и компетенциите, които включва медийната грамотност, следва да се развиват от най-ранна възраст. Национално представително изследване на Националния център за безопасен интернет (координиран от Фондация „Приложни изследвания и комуникации“) от 2016 г. показва, че вече 97% от децата на възраст между 9 и 17 години са потребители на интернет. Близко 87% от тях са потребители и на социалните мрежи, включително и 73% от децата на възраст 9-11 г., т.е. по-ниска от официално разрешената от най-популярните социални медии (като Фейсбук) минимална възраст за регистрация от 12 години. Само че дигиталната среда, освен че дава възможност за комуникация и бърз достъп до огромно море от информация, крие риск децата да попаднат и на голям набор от материали с невярно съдържание, дезинформация и медийни манипулации, както и да влязат в негативна комуникация с други онлайн потребители. Сред дезинформиращите и манипулативни материали, които получават широко разпространение в социалните мрежи, особено зловредни са тези, които подхранват стереотипни и дискриминационни нагласи спрямо

представители на различни малцинствени групи. Сред тях особено разпространени са материалите, провокиращи стереотипно и негативно отношение към представители на ромската етническа група.

Същевременно данните показват, че децата не развиват достатъчно дигитално-медийните си умения. Според изследването на Центъра за безопасен интернет 62% от децата признават, че не могат да различават фалшивите новини, което говори за сериозен дефицит в умението за оценка на информация. Допълнително утежнява нещата и обстоятелството, че 58% от родителите също признават, че не могат да различават фалшивите новини. Заедно с това се забелязват сериозни дефицити и по отношение на комуникационните умения на децата, което се потвърждава и от високото ниво на онлайн тормоз помежду им (38% от тормоза между връстници се случва в дигитална среда).

Като решение на тези проблеми се предлага развиването на дигиталните умения и на уменията по медийна грамотност на учениците (Ananiadou & Claro, 2009; Scott, 2015). Това е и ключова предпоставка за защита на правата на децата и младите хора и за повишаване на гражданската им активност (Committee on the Rights of the Child, 2014; Hobbs, 2010; Third et al., 2014).

В същото време развиването на необходимите дигитално-медийни умения все още е твърде слабо застъпено в образователната ни система. Часовете по информационни технологии наблягат предимно на техническите умения, дигитално-медийната грамотност не е широко застъпена и в учебните програми и по другите учебни предмети. Много учители осъзнават необходимостта от развиването на дигитално-медийните умения и търсят подходящи инструменти, които биха могли да използват в клас.

Развиването на тези умения обаче трудно би могло да се случи без придружаващи фундаментални образователни реформи в страните по света

(Ananiadou & Claro, 2009; Scott, 2015). В България заемането с подобно начинание вече не е само с пожелателен характер. Всяка държава членка на ООН има отговорност да включи дигиталната грамотност в учебното си съдържание след решение на Комитета по правата на детето още от 2014 г. След изменения на Директивата за аудиовизуалните медийни услуги (ЕС) от 18.10.2018 (ЕС/1808) пък се предвижда всяка държава членка на ЕС да предприеме мерки за развиването на медийната грамотност на учениците с очакване първите резултати от тези мерки да се представят през 2022 година.

Българската образователна система вече предприема макар и частични стъпки за изпълнение на тези отговорности. Със Закона за предучилищното и училищното образование от 2015 г., Европейската рамка за дигитална компетентност бе интегрирана в учебните програми, а през 2018 г. бяха заложени часове на класа, отдадени на медийната грамотност. Липсва обаче ясна политика за цялостното и поэтапно развиване на конкретни компетентности на учениците. Не е ясно нито точно кои компетентности следва да бъдат развивани, нито как процесът да се осъществи. Този практически инструмент ползва едно интегрираното понятие дигитално-медийна грамотност и предлага конкретна методика за развиване на такива умения.

Настоящият наръчник е предназначен за учители, които биха искали да обучат учениците си как да разпознават и да се противопоставят на враждебни наративи в медиите, както и на медийна дезинформация, манипулации и фалшиви новини, чрез които се подхранват стереотипи и враждебност срещу представители на малцинствата и конкретно на ромската етническа общност. Наръчникът съдържа четири урочни плана, които да послужат на преподавателите, които биха желали да проведат тематични занятия в часа на класа, чрез които да развиват критичното мислене и медийната грамотност на учениците си, както и да възпитават толерантно и недискриминационно

отношение у тях. А също и план за тематична родителска среща, с която да информират родителите (както от ромски, така и от не-ромски произход) по тези теми и да ги окуражат да се противопоставят на разпространението на дезинформация и на враждебност спрямо ромското етническо малцинство. По преценка на учителите, които биха искали да ползват предложените урочни планове, занятията биха могли да се проведат и в рамките на час на класа, подходящ свободноизбираем предмет или в друга извънкласна форма.

Заедно с това наръчникът включва и по-подробно обяснение на принципите, на които се основава предлаганата тук обучителна методика, както и на методите, които тя включва, заедно с разяснение защо са избрани именно те като най-подходящи за постигане на търсените образователни цели. Също така е включено и обяснение на структурата на урочните планове. Самите планове са представени в табличен вид, като са дадени възможно най-подробни насоки по всяка от учебните дейности, които включват, както и примерно времетраене на всяка от тях и описание на необходимите материали. Включени са и приложения към четирите теми (напр. медийни материали и казуси), които да бъдат ползвани при обучението.

Дигитално-медийна грамотност

Понятията „медийна грамотност“ и „дигитална грамотност“ са част от по-обхватния контекст на така нареченото „образование на 21-ви век“, което определя ролята на компетентностния подход в образованието като ключова за активното гражданство в модерните общества, пълноценното включване в икономиката на знанието и евентуалното справяне с глобалните предизвикателства, пред които идните поколения ще бъдат изправени (Ananiadou & Claro, 2009; Hobbs, 2010; Scott, 2015; van Laar et al., 2017).

Уменията, които изпъкват като основни в тази парадигма включват критично мислене, ефективна комуникация, сътрудничество, решаване на проблеми и творчески умения (Ananiadou & Claro, 2009; Scott, 2015; van Laar et al., 2017). Тези компетентности представляват и основа, върху която може да се твърди, че са изградени по-конкретните измерения, както на дигиталната грамотност, така и на медийната грамотност. В подкрепа на това систематичен анализ на 1 592 научни статии, изследващ взаимовръзката между уменията на 21-ви век и

дигиталните умения показва, че дигиталните умения, които често се схващат като една отделна област на компетентност, всъщност до голяма степен се припокриват с базисните умения – информационна грамотност, комуникация, сътрудничество, творчество, критично мислене и решаване на проблеми (van Laar et al., 2017). Като съпоставим Европейската рамка за дигитална грамотност (DigComp), Рамката за медийна и информационна грамотност на ЮНЕСКО (MIL) и Рамката за медийна грамотност на Европейската асоциация за интересите на зрителя (EAVI) откриваме, че има голяма степен на припокриване между тях, като следните области на компетентност: информационна грамотност, комуникация, сътрудничество, създаване на съдържание и решаване на проблеми са всъщност общи за дигиталната грамотност и медийната грамотност (Livingstone et al., 2017).

Именно взаимното допълване и надграждане на тези основни области на компетентност стои в основата на едно обединяващо понятие за „дигитално-медийна грамотност“. Медийният аспект на понятието акцентира върху масовите средства за информация и комуникация, чрез които компетентностите могат да се проявяват. Дигиталният контекст е подходящ, тъй като информационните и комуникационни технологии и интернет вече са основно средство за информиране и комуникация между младите хора и са неделима част от парадигмата за образование на 21-ви век (Scott, 2015; van Laar et al., 2017). И така, с медиен акцент и в дигитален контекст, критичният анализ и оценката на информацията, конструктивното взаимодействие с околните, себеизразяването чрез създаване на съдържание, решаването на проблеми и взаимовръзката между тези процеси представляват понятието дигитално-медийна грамотност, което настоящата методика предлага като ефективен инструмент за противодействие на дезинформацията и поляризацията в модерните общества.

DigComp съдържа пет компетентности:

1. Информационна грамотност;
2. Комуникация и сътрудничество;
3. Създаване на дигитално съдържание;
4. Безопасност;
5. Решаване на проблеми.

Европейската рамка за дигитална грамотност (DigComp) бе избрана за целите на тази методика поради следните критерии:

1) Тя представлява официален европейски документ, който е вече достатъчно интегриран и в българските учебни стандарти и програми.

2) Рамката съдържа изчерпателен списък с области на компетентност, които са до голяма степен съпоставими и с медийните области на компетентност, посочени в други международни референтни рамки (Livingstone et al., 2017) и затова може да бъде ползвана и за дигитално-медийна грамотност.

Таблицата по-долу представя петте компетентностни области и съответните конкретни умения. Тази методика ще се фокусира най-вече върху информационната грамотност (когнитивен аспект) и областта на комуникативните умения (свързани със сферата на емоционалната интелигентност), тъй като предпоставката ни е, че тъкмо комбинацията между критично мислене и емоционална интелигентност може да бъде ефективна превенция на разпространението на радикални и нетолерантни нагласи, посредством дезинформация и медийни манипулации, широко разпространявани днес чрез социалните мрежи. Тъй като петте основни компетентности са взаимосвързани, предлаганата тук методика, развива също творческите умения на децата (създаване на съдържание), уменията за решаване на проблеми и тези, свързани с безопасност в онлайн средата.

Компетентности от рамката DigComp¹

Компетентност	Когнитивни умения
1. Информационна грамотност	1.1 Търсене и подбор на информация 1.2 Анализ и оценка на информацията 1.3 Управление на информацията
2. Комуникация и сътрудничество	2.1. Взаимодействие с други хора чрез дигитални технологии 2.2. Споделяне чрез/в дигитални технологии 2.3. Гражданско участие чрез дигитални технологии 2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии 2.5. Нетикет 2.6. Управление на дигитална идентичност
3. Създаване на съдържание	3.1. Себеизразяване чрез създаване на съдържание 3.2. Отговорно създаване на съдържание 3.3. Етичен синтез и подобряване на чуждо и собствено съдържание
4. Безопасност	4.1. Предпазване на устройства 4.2. Лични данни и поверителност 4.3. Грижа за здравето и благосъстоянието 4.4. Предпазване на околната среда
5. Решаване на проблеми	5.1. Решаване на технически проблеми 5.2. Идентифициране на нужди и подбиране на технологични решения 5.3. Иновативно използване на дигитални технологии 5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност

¹ (Carretero et al., 2017)

Принципи и методи

1. Принципи на методиката

Принципите на предлаганата тук методика са избрани, защото помагат на учениците да усвоят по-лесно и по-трайно необходимите умения и нагласи, свързани с критична оценка на информация в онлайн среда (и извън нея) и позитивно и толерантно поведение в нея (и извън нея). Често към тези принципи се реферира като към принципи на „неформалното образование“, но много учители успешно ги ползват и в работата си по задължителната учебна програма.

Принцип на автономност

На всяка стъпка от обучението, а и на следващите етапи от програмата, е добре учениците да имат пълното усещане, че **участието им е доброволно и значимо**. Всеки един от тях има право да откаже включване и да получи възможност за себеизразяване по време на всеки един от модулите. **Техните решения, мнения и предложения са значими** и допринасят за уникалното протичане на всяко обучение и за формирането на физическата среда около тях.

Ето някои насоки за прилагане на този принцип:

- **Включвайте учениците при въвеждането правилата на групата** (виж *Тема 1 „Права и правила“*).
- **Включвайте в дискусиите само желаещи** и винаги приоритизирайте децата, които са имали най-малко възможност за изява.
- **Опитвайте се да запомнят казаното от децата** (особено ако демонстрират знания или дават смислени предложения) и го използвайте по-нататък в обучението.
- **Извличайте знанията от децата чрез насочващи въпроси** (напр. вместо директно да обясните нещо, питайте учениците си, така че да ги насочите към отговора).
- **Окачвайте продуктите на децата** от различните дейности по стените на стаята по време на обучението.

Принцип на учене чрез преживяване

В рамките на обучението учениците прилагат досегашните си знания и опит по време на модулите, рефлектират върху преживяването си и прилагат наученото в последващите модули на обучението. Този процес става възможен вследствие на **създаването на подкрепяща образователна среда, използването на интерактивни методи и адаптирането към груповата динамика** от страна на обучителите.

Насоки за поддържане на подкрепяща среда:

- Би било добре **столовете в стаята да са разположени в полукръг**, с лице към обучителите, без да има празни места между децата и каквото и да било пред тях.

- **Подхождайте с уважение** и не се притеснявайте да се извините, ако несъзнателно проявите неуважение.
- **Поощрявайте** редовно.
- **Уважавайте изразяването на лично мнение.** Дори то да не е вярно, потърсете мнение от другите деца, преди да го опровергавате Вие.
- **Зачитайте емоциите на децата** и ги питайте как се чувстват по време на почивките, особено ако забележите проява на негативни емоции от тяхна страна.
- Спазвайте самообладание и добрия тон.

Адаптиране към груповата динамика:

- **При неспазване на правилата спокойно реферирате към тях**, като напомните на децата, че те сами са ги създали.
- Ако групата продължава да не спазва конкретно правило, питайте ги: *„Искате ли да премахнем това правило от списъка?“* По този начин ще предизвикате дискусия с тях, чрез която те ще рефлектират върху поведението си и е възможно да го променят.
- Някои групи са свръх енергични и колкото и да рефлектират, трудно променят поведението си. В такъв случай, **особено полезни са енерджайзъри**, като „1, 2, пляс“ и „Сигнал“ (Приложение 1), които изразходват част от излишната енергия, но и помагат за фокусиране на вниманието. Тези две игри са особено полезни упражнения за дискусия около правилото „Изслушваме се“ (виж Т1).
- Други групи пък са твърде тихи и плахи. В такива случаи енерджайзъри като „Племена“, „Духа силен вятър“ и „Слон, миксер, тостер“ са изключително ефективни за отключване естествената игривост и смелост на децата.

- **Идентифицирайте лидерите на групата и ги спечелете** – това е най-бързият начин да овладеете трудна група. Например, ако едно от децата често ви провокира и това се харесва на групата, поздравете го за остроумието и покъсно му предложете лидерска роля (напр. да раздава материали преди дейностите, да трие дъската, да подрежда столовете и т.н.).

Принцип на учене чрез съпреживяване

Учителите съпреживяват с децата и се учат заедно с тях. Вместо сухо да предават знания, те дирижират и участват в поредица от игри, забавления и предизвикателства с децата. Те затварят кръга на групата, задават тона и границите на съпреживяването и се впускат в общото приключение с ентузиазъм.

Ето няколко насоки за прилагане на този принцип:

- **Учителите не възприемат ролята си като авторитети по подразбиране**, прибегвайки към принудителни методи, спазвайки твърде много дистанция, или залагайки твърде много на външна мотивация. Авторитетът се печели чрез създаване на чувство на доверие у децата, което зависи от Вашето умение да разкриете човешкото и детското у вас и да покажете, че разбирате интересите и нуждите им. Заложете на естествената си емпатия за това.
- **Учителите не възприемат ролята си и като приятели на децата.** Цел на първо място е да им помогнат да развият уменията си, а игрите и забавленията са средство за това. Например, когато децата много харесат някоя от дейностите и искат да я направят отново и отново, редно е да им напомните с усмивка, че програмата трябва да продължи и преминете нататък. Ако започнете следващата дейност със същия ентузиазъм, възраженията ще стихнат.

- **Използвайте правилата на групата за обозначаване на ясни граници и предлагайте създаването на нови правила при нужда.** Децата създават правилата, но от Вас зависи да водите процеса, да ги прилагате и да ги обновявате (напр. ако групата не се е сетила за правилото „идваме навреме“ и закъснеят след някоя от почивките, напомнете им в колко часа е трябвало да започнете и ги питайте „Според вас трябва ли да създадем ново правило? Как бихте го формулирали?“).
- **Винаги следете позицията си** в пространството, така че не загърбвате никого.
- **Забавлявайте се заедно с децата искрено по време на дейностите** – няма по-сигурен начин да спечелите групата, а и да обогатите собственото си преживяване.
- **Не се притеснявайте да си признаете, ако не знаете нещо.** Използвайте подобни случаи като възможност групата да се учи заедно.
- **Питайте децата от какво се интересуват, какво искат да учат, какви са хобитата им** и т.н. и използвайте наученото по време на обучението за правене на аналогии, мотивация и насочване на децата към най-подходящите за тях роли по време на груповите дейности (напр. ако разберете, че някой ходи на уроци по рисуване, логично е той/тя да оформя плакат, да рисува комикс и т.н.).

2. Методи

Предлаганите тук методи са свързани с описаните по-горе принципи и са избрани, за да улеснят процеса на развиване на уменията, правейки го максимално ефективен и в същото време приятен за учениците. Както към изложените в предишната глава принципи, към тези методи също често се

реферира като към подходи на „неформалното образование“, но много учители ги прилагат успешно в рамките на часовете си по задължителната учебна програма.

Интерактивни дейности. Предложените тук урочни модули съдържат дейности, в които учениците са активни участници, а не просто пасивни приемници на информация и взаимодействат помежду си.

Игровизация. В предложената методика се залага на учене чрез игри и игровизирани обучителни дейности.

Работа по групи. Методиката залага много на работа по групи, защото тя спомага за развиването на екипни умения, които са сред заложените в нея умения, включени и в рамката за дигитално-медийна грамотност и също така кореспондират с търсената тук нагласа на толерантност и сътрудничество с другия, въпреки различията му.

„Извличане“ на отговорите с насочващи въпроси („Сократов метод“). Този метод се прилага широко в предлаганата тук методика, тъй като подтиква учениците да разсъждават върху отговорите, вместо да им ги дава наготово, което не би гарантирало осмислянето им.

Енерджайзъри - зареждащи с енергия упражнения (виж Приложение 1). Такива упражнения са включени в предлаганите тук урочни планове, но в отделно приложение се дават и други примери за енерджайзъри, които учителите биха могли да ползват по свое усмотрение.

3. Структура на обучителните модули

Предложените тук обучителни модули са планирани спрямо определена ясна структура. Тази структура включва:

Цел - обучителната цел е в основата на планирането на всеки обучителен модул. Тя е формулирана ясно и точно в едно изречение, което изразява какво конкретно умение бихме искали учениците да са усвоили, след като преминат през модула. В този смисъл учениците винаги са подлогът в това изречение, а сказуемото е изразено с т. нар. **“активен (или „поведенчески“) глагол”** - действие, с което се означава наблюдавано поведение на ученика, изразяващо определено умение, което е усвоил (изброява, разпознава, прилага, анализира, разработва и т.н.). Важно е целта да е **измерима**, т.е., когато я формулираме да имаме предвид критерий – твърдение, което описва колко добре трябва да бъде извършено нещо, за да удовлетвори намеренията, описани чрез поведенческия глагол (критериите/ индикаторите, по които ще се отчете успех/неуспех).

След като е дадена целта на урока, а също и необходимите материали и препоръчителна подредба на стаята, под формата на таблица, в лявата колона на която е указано какви са действията на учителя, а в дясната – какви са очакваните действия на учениците, се представя всеки урочен план, съдържащ следната структура:

Въвеждаща дейност – кратка дейност, която служи за „отваряне“ на урока и насочване към темата и предизвикване на интерес към нея у учениците. Освен предложените тук въвеждащи дейности учителите могат да приложат и някои от енерджайзърите, дадени в Приложение 1.

Основна дейност – тя заема най-голяма част от часа. Интерактивният метод на преподаване предполага учениците да бъдат въвлечени да участват активно в образователните дейности, така че предложените тук са планирани така, че чрез тях да се постигне предварително заложената образователна цел, свързана с придобиването на конкретни знания и умения. Най-често тези дейности са игрови, за да са максимално интересни и забавни за обучаемите, но е приоритетно да са полезни за постигане на въпросната цел.

Заключителна дейност – частта в последните няколко минути, която служи за обобщение на наученото през съответния час.

Предложената тук методика включва **четири обучителни модула**, които са свързани с изграждането на толерантна нагласа и развиване на умения за критично мислене и разпознаване на фалшиви новини у учениците.

Първият модул се отнася до правилата на групата, които учениците сами да си определят. Той обаче обвързва темата за правилата с темата за правата на членовете на групата, като по този начин прави по-абстрактната за децата тема за правата на човека (детето) с конкретните правила, които да осигурят равни права на всеки един от класа, независимо от характеристиките му. По този начин от самото начало започва да се формира толерантна нагласа у учениците. След това идва темата за разпознаване на фалшивите новини и критичното мислене и проверката на медийна информация, която е от централно значение за противодействието на стереотипните и нетолерантни нагласи, идващи от медиите. Следващата тема за онлайн тормоза на базата на етническа принадлежност прави тази връзка като поставя казус за дискриминационно поведение на базата на медийни генерализации. Последната тема затвърждава толерантната нагласа у учениците и позитивното им и любознателно отношение към другите етнически общности.

Всеки обучителен модул е представен в два варианта, които са адаптирани към различните възрастови групи на учениците: от 12 – 14 години и от 15 – 17 години.

Планове за обучителни модули

Тема 1. Права на децата

Цели: Правят връзки между права, правила и отговорности.

Изработват правила за работа в група като част от обучението по наръчника.

Материали: маркери, бяла дъска/флипчарт лист, бели листа

Подготовка на стаята: Подредете столовете в полукръг.

План на урок по темата „Права на децата“ (възрастова група 12-14 г.)

Въвеждаща дейност: Изработване на групови правила

Време: 10 минути

Учител

Ученици

Въвежда дейността, като обяснява, че това е първият урок от поредица разработени уроци, посветени на

онлайн и офлайн живота на тийнейджърите. Обяснява, че уроците включват екипна работа, за която се изискват определени правила, за да бъде успешна.

Приканва учениците да се включат в изработването на позитивни правила за работа в екип, които да служат при по-нататъшната работа с наръчника. Учителят оставя пространство за това учениците сами да съставят правилата, а той ги записва на флипчарт лист, за да могат да се запазят и да бъдат използвани и по-късно.

Участват активно в изработването на правила на групата.

Примерни предложения за правила:

- Всяко мнение е ценно, няма правилно и неправилно.
- Когато някой говори, всички го слушаме внимателно.
- Смеем се всички заедно - не един на друг.
- Всичко, което е казано тук, си остава тук.
- Разрешаваме конфликтите си по мирен начин.
- Пазим стаята, в която учим и работим, чиста.

Водещият може да попита участниците защо според тях е важно да има такива правила. Уточнява се, че при всяка следваща среща ще бъдат използвани тези правила, като те могат да се променят в хода на работата по наръчника.

Основна дейност: Превръщане на правилата в права и отговорности

Време: 25 минути

Учител	Ученици
<p>За следващата дейност учителят разделя класа на групи от по 4-5 човека. Всяка група получава по едно от правилата, изработени и записани на дъската/флипчарт листа от предната дейност (учителят решава как – може всяка група да си избере или да е на случаен принцип).</p> <p>Учителят обяснява, че всяка група трябва да превърне правилото, което има, в права и отговорности. Допълва, че е възможно на едно правило да съответстват няколко права или отговорности и обратното.</p> <p>(7 минути)</p> <p>Ако учениците се затрудняват, учителят дава пример:</p> <p>Правилото е „Всяко мнение е ценно“: „Всеки има право на мнение“ (право) и „Всеки се отнася уважително към мнението на другия“ (отговорност).</p> <p>След като учениците са готови с груповата работа, всяка група представя своето правило и правата и отговорностите, които е извела от него. Другите групи слушат внимателно и се включват, ако на места някои права и/или отговорности си съответстват с тези на представящата група.</p>	<p>Работят по групи, превръщайки правилата в права и отговорности, и записват предложенията си на лист.</p> <p>Всяка група си избира говорител, който представя работата на групата. След това участват в дискусиата.</p> <p>Чрез работата по групи и дискусиата достигат до извода, че правилата са необходими, но те са свързани и с правата и отговорностите.</p>

Учителят създава пространство за дискусия.

Примерни въпроси: „С какво е важно това упражнение?“, „Можем ли да имаме само правила – без права и отговорности?“, „Кой гарантира спазването на правата и по какъв начин?“, „Към кои хора могат да се отнесат изброените от вас права?“, „Защо е важно да сме отговорни в поведението си към другите?“

(18 минути)

Правата са универсални принципи, присъщи на всяко човешко същество, а чрез отговорностите, които всеки от нас има, се гарантира зачитането на правата на околните и спазването на въведените правила.

Заключителна дейност: Обобщение на часа

Време: 5 минути

Учител	Ученици
Учителят обобщава часа , като задава въпроси на учениците: „Какво правихме през този час?“, „Какво беше полезно/ценно за вас?“	Споделят своите наблюдения за това как е протекъл часът.

По желание учителят може да даде на учениците задача за вкъщи: да намерят в интернет Конвенцията за правата на детето на ООН и да открият в нея права, които съответстват или се доближават до тези, които са били споменати и дискутирани по време на часа.

План на урок по темата „Права на децата“ (възрастова група 15-17 г.)

Въвеждаща дейност: Изработване на групови правила

Време: 10 минути

Учител	Ученици
<p>Въвежда дейността, като обяснява, че това е първият урок от поредица разработени уроци, посветени на онлайн и офлайн живота на тийнейджърите. Обяснява, че уроците включват екипна работа, за която се изискват определени правила, за да бъде успешна.</p> <p>Обяснява, че в този час учениците ще се включат в изработването на позитивни правила за работа в екип, които да им служат при по-нататъшната работа. Пояснява, че смисълът на правилата е да гарантират равните права на всеки един и затова, преди да пристъпят към изработването на правила, ще поговорят за правата на човека и на детето.</p> <p>Учителят оставя пространство за това учениците сами да съставят правилата, а той ги записва на флипчарт лист, за да могат да се</p>	<p>Участват активно в изработването на правила на групата.</p> <p>Примерни предложения за правила:</p> <ul style="list-style-type: none">● Всяко мнение е ценно, няма правилно и неправилно.● Когато някой говори, всички го слушаме внимателно.● Смеем се всички заедно - не един на друг.● Всичко, което е казано тук, си остава тук.● Разрешаваме конфликтите си по мирен начин.● Пазим стаята, в която учим и работим, чиста.

запазят и да бъдат използвани и по-късно.

Водещият може да попита участниците защо според тях е важно да има такива правила. Уточнява се, че при всяка следваща среща ще бъдат използвани тези правила, като те могат да се променят в хода на работата по наръчника.

Основна дейност: Превръщане на правилата в права и отговорности

Време: 25 минути

Учител

За следващата дейност учителят разделя класа на групи от по 4-5 човека. Всяка група получава по едно разпечатано копие **Конвенцията за правата на детето на ООН**. Задачата е да си изберат поне едно право (максимум три права) на детето и от него (тях) да изведат по-конкретно правило или правила, които да станат част от правилата за поведение на класа.

Тоест **всяка група трябва да превърне правото, което е избрала, в конкретно правило на класа.**

Допълва, че е възможно на едно право да съответстват няколко права или отговорности и обратното.

(10 минути)

Ученици

Работят по групи, превръщайки правата от Конвенцията, които са си

Ако учениците се затрудняват, учителят дава пример: правото „Детето има право на свобода на изразяване на мнение“ (Чл.13. 1. на Конвенцията) може да послужи за основа на правилото „Изслушваме мнението на всеки“.

След като учениците са готови с груповата работа, всяка група представя правото (или правата), което е избрала (са избрали) и обяснява как правилото гарантира спазването на съответното право. Другите групи слушат внимателно и се включват, ако на места някои права и/или правила си съответстват с тези на представящата група.

Междувременно учителят записва на флипчарт лист формулираните от всяка група правила, както и, срещу всяко от тях правата, които гарантират.

Учителят създава пространство за дискусия. Примерни въпроси: „С какво е важно това упражнение?“, „Можем ли да имаме само правила – без права и отговорности?“, „Кой гарантира спазването на правата и по какъв начин?“, „Към кои хора могат да се отнесат изброените от вас права?“, „Защо е важно да сме отговорни в поведението си към другите?“

избрали в конкретни правила за работа на групата.

Всяка група си избира говорител, който представя работата на групата. След това участват в дискусията.

Чрез работата по групи и дискусията достигат до извода, че правилата са необходими, но те са свързани и с правата и отговорностите.

Правата са универсални принципи, присъщи на всяко човешко същество, а чрез отговорностите, които всеки от нас има, се гарантира зачитането на правата на околните и спазването на въведените правила.

(18 минути)

Заклучителна дейност: Обобщение на часа

Време: 5 минути

Учител	Ученици
<p>Учителят посочва изписаните на флипчарт-листа правила, посочени от групите по време на предишната дейност и подлага всяко едно от тях на гласуване от класа. Избраните правила остават като правила за работа на групата, а листът се закачва на видно място, за да може учениците винаги да си ги припомнят, а и учителят да реферира към тях, когато е необходимо.</p>	<p>Споделят своите наблюдения за това как е протекъл часът.</p>

Към тема 1. Правата на децата

Чрез своята дейност Организацията на обединените нации, създадена през 1945 г., цели спазване на мира и сигурността в световен мащаб, опирайки се на принципите за равни права на хората. Според ООН всеки човек има право на правата и свободите, изложени в различните декларации и пактове, независимо от своята раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, имуществено състояние, рождение или друг статут.

Навсякъде по света на децата се гледа като на имащи право на специални грижи и помощ. Затова и Конвенцията за правата на детето на ООН от 1989

г. е ратифицирана с решение на Великото народно събрание (ВНС) на България през 1991 г. Тя извежда общовалидни за всички деца права, с които да гарантира, че висшите интереси на детето се съблюдават при всички действия, отнасящи се до деца. Тъй като според текста на Конвенцията детето има право на пълен достъп до информация, съществува и адаптирана за деца версия на Конвенцията.

Чрез дискутирането и диференцирането между правила, права и отговорности децата постигат по-добро себеразбиране и осъзнаване. Познаването на собствените права от по-ранна възраст е предпоставка за активното и информирано гражданство, както и за по-голяма чувствителност към и зачитане на правата на околните. Тази тема поставя и основата за по-нататъшна работа с наръчника и към нея може да се реферира, когато се дискутират теми като насилието, тормоз, справяне с проблеми, предразсъдъци и т.н.

Учейки за правата си, децата разбират и как следва да се отнасят с другите и че правата са нещо универсално, затова сме отговорни за зачитането им. Темата позволява дискутиране и формиране на собствено мнение и изграждане на ценности. Придобитите знания намират и практическо приложение в ежедневието, при сблъскване със ситуации от различно естество, в които осъзнаването на собствените и чуждите права би спомогнало за по-толерантна и ефективна комуникация.

Линкове към текстовете на Конвенцията за правата на детето:

Пълен текст на Конвенцията -

https://www.unicef.bg/assets/CRC_Materials/CRC_bg.pdf

Конвенция на ООН за правата на детето - адаптирана версия за деца -

https://www.unicef.bg/assets/PDFs/_/CRC_child_friendly.pdf

Тема 2. Фалшиви новини

Цели: Учениците различават вярна и невярна информация в интернет.

Идентифицират признаците на фалшивите новини.

Материали: бяла дъска/флипчарт лист, маркери, по 2 разпечатки на Новина 1 и Новина 2 (поместени в края на урока).

Подготовка на стаята: Подредете столовете в кръг.

План на урок по темата „Фалшиви новини“ (възрастова група 12-14 г.)

Въвеждаща дейност

Време: 5 минути

Учител	Ученици
<p>Рисува върху флипчарт син кит по разпространения в интернет модел и пита какво е това.</p> <p>Когато получи отговора, пита от къде знаем за играта.</p> <p>След това пита децата какво мислят за тази новина. Моли с вдигане на ръка да покажат кои смятат, че историята със самоубийствената игра онлайн е вярна и кои не.</p>	<p>Доброволец отговаря.</p> <p>Сред очакваните отговори на втория въпрос е „от медиите“ (може и изреждане на конкретни видове медии – телевизия, радио, вестници и интернет сайтове).</p> <p>По един привърженик на всеки от двата отговора да се аргументира.</p>

Основна дейност: Работа по групи

Време: 30 минути

Учител	Ученици
<p>„Добре, да отворим две новини по темата – една, която твърди, че е истина и една, която по-скоро не“.</p> <p>Показва двата отворени сайта (единия BTV, другия Blitz).</p> <p>Озаглавява празен лист от флипчарта „Признаци на фалшиви новини“.</p> <p>Започва дискусия за сравнение между двата сайта със следните насочващи въпроси: „Коя от двете медии е по-надеждна според вас? Защо? Според вас, кое от двете заглавия поражда по-силни емоции? Защо му е на автора да поражда емоции, когато предава новина? Кое от двете заглавия ви звучи по-достоверно? Колко деца пише, че са се самоубили? Какви доказателства са представени? Кой трябва да потвърди за самоубийствата? Какви са мотивите на сайтовете да пускат фалшиви новини с грандиозни заглавия?“</p> <p>Търси „Син кит“ по изображение в Google и се вижда, че една и съща снимка на нарязана ръка се</p>	<p>Участват в дискусията.</p> <p>Резултати от дискусията: участниците стигат до заключението, че играта „Син кит“ е всъщност фалшива новина и извеждат следните признаци на фалшиви новини:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Заглавието поражда силни емоции.2) Няма потвърждение от официален източник.3) Новината не се показва в сериозни и международни медии.4) Използват се едни и същи снимки навсякъде, които лесно се фалшифицират. <p>Добавят „фалшиви новини“ към списъка с важните теми на стената.</p>

показва навсякъде. „А как може да се фалшифицира снимка?“

Отново пита групата кой мисли, че играта е истинска и кой – не. Пак с вдигане на ръка.

Докато извлича признаците за разпознаване на фалшиви новини (критериите за оценка на достоверността на информация) ги записва на флипчарт лист.

Заклучителна дейност: Дискусия

Време: 5 минути

Учител	Ученици
<p>Скрива временно флипчарт листа с изписаните начини за разпознаване на фалшиви новини и приканва учениците към обобщение на урока като изредят тези признаци.</p>	<p>Участват в дискусията и чрез помощта на въпросите на водещия извеждат стратегии за разпознаване на фалшиви новини и кликбейт сайтове:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Сравняваме информацията с поне още 2 източника.2. Проверяваме кой е авторът на статията.3. Проверяваме датата на публикацията.4. Търсим потвърждение от експерт в областта.5. Отнасяме се критично към информацията в интернет.

План на урок по темата „Фалшиви новини“ (възрастова група 15-17 г.)

Въвеждаща дейност: игра „Две истини и една лъжа“

Време: 5 минути

Учител	Ученици
<p>Водещият обяснява, че предстои да играят игра, която се нарича „Две истини и една лъжа“. За целта няколко доброволци си намислят по 3 факта за тях – два са истина, а един е лъжа (напр. „Имам по-голяма сестра“, „Любимата ми храна е пица“, „Не мога да плувам“). След като участникът сподели трите факта за себе си, другите трябва да познаят кой от тях е лъжа, без да задават въпроси.</p> <p>Водещият обобщава, че понякога дадена информация може да изглежда като истина, но всъщност да е лъжа – важно е да познаваме много добре човека (източника на информация), за да можем да преценим дали ни лъже, или не.</p>	<p>Участват в играта.</p>

Основна дейност: Работа по групи

Време: 30 минути

Учител	Ученици
--------	---------

Учителят обяснява, че **темата на днешния час са фалшивите новини** и стартира кратка дискусия: „Избройте няколко начина, по които информацията достига до нас!“, „Кой е най-бързият и удобен начин, за да получим някаква информация?“, „Вярно ли е всичко, което се публикува в интернет?“, „Вие самите сблъскали ли сте се с фалшиви новини?“

(2 минути)

Водещият казва, че сега класът ще се раздели на 4 групи, като 2 от групите ще работят с една новина, а другите две – с друга. Водещият разделя класа на 4 групи и на две от тях дава по една разпечатка на Медиен материал 1, а на другите две групи – по една разпечатка на Медиен материал 2. Всяка група трябва да прочете новината, която има, и да определи дали съдържа достоверна или фалшива информация. Всяка група трябва да изведе поне 3 признака, за да се обоснове.

(12 минути)

След като групите са готови с обсъждането, **водещият започва дискусия с една от групите, чели Материал 1**. Представителят на групата прочита новината и

Участват в дискусията.

Примерни отговори:

„Чрез телевизия, радиа, вестници, интернет. Най-бързо и удобно е да потърсим нещо в интернет. Не всичко, което е онлайн, е вярна информация.“

Групите обсъждат зададените материали и избират говорител, който да представи резултатите от обсъждането пред класа.

Участват в дискусията към новина 1 от медиен материал 1.

Примерни отговори:

„Тази новина е фалшива.“

споделя дали според групата тя съдържа достоверна информация или е фалшива новина, както и по какви критерии членовете на групата са стигнали до своето заключение. После учителят дава думата на другата група, работила по същия материал, които могат да допълнят или дадат други аргументи, ако имат такива.

Примерни насочващи въпроси за дискусията:

„Нека доброволец да прочете новината. Как се почувствахте, докато четяхте новината?“, „Чували ли сте за някои от нещата, написани в статията?“, „Каква според вас е тази новина - истинска или фалшива? Какви са вашите аргументи за това?“, „Какво ви прави впечатление в заглавието?“, „Статията има ли автор?“, „Защо е важно всяка информация да има автор?“, „Има ли споменати официални източници в текста? Кои източници могат да бъдат официални?“, „Каква е целта на този текст в крайна сметка?“, „Нека обобщим признаците на фалшивата новина!“.

След това водещият се обръща към **другите две групи, работили по Материал 2** и на същия принцип редува въпросите към тях.

„Целта на заглавието е да привлече вниманието/да уплаши хората... То не показва ясно за какво ще се говори в новината.“

„Статията няма автор, за да не поеме никой отговорност за написаното/защото текстът може да е копиран от друго място...“

„В текста не се споменават официални източници. Примери за официални източници са полицията, болници, доказани организации...“

„Този текст цели да предизвика повече емоции, отколкото да предаде вярна и обективна информация.“

Участват в дискусията към новина 2 от медиен материал 2. Примерни отговори:

„Тази новина е истинска.“

Примерни въпроси: „Нека един доброволец да прочете новината. Има ли съвпадение между информацията в двете новини (въпрос към всички)?“, „Кое съвпада и кое е различното?“, „Каква е според вас тази новина – истинска или фалшива? Какви са вашите аргументи за това?“, „С какво заглавието е по-различно?“, „Статията има ли автор?“, „В нея споменават ли се официални източници? Какви?“, „Каква е целта на този текст?“, „Нека обобщим признаците на истинската новина!“

(16 минути)

„Заглавието показва за какво ще се говори в текста – то е обективно и не предизвиква толкова силни емоции, а по-скоро кара читателя да се замисли.“

„Статията има автор, като също са посочени неговата организация и данни за контакт.“

„В статията са посочени два официални източника – CNN и Националният център за безопасен интернет. Това прави информацията по-достоверна.“

„Целта на новината е да информира и да накара читателя да се замисли.“

Заклучителна дейност: Дискусия

Време: 5 минути

Учител	Ученици
<p>Учителят казва, че има няколко начина, по които можем да разпознаем дали една новина е истинска, или фалшива, както и кликбейт сайтовете. Стартира кратка дискусия, чрез която да изведе стратегиите:</p> <p>„След като знаем признаците на една фалшива и една истинска новина, какво първо можем да направим, ако се съмняваме в истинността на една новина?“,</p>	<p>Участват в дискусията и с помощта на въпросите на водещия извеждат стратегии за разпознаване на фалшиви новини и кликбейт сайтове:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Сравняваме информацията с поне още 2 източника.2. Проверяваме кой е авторът на статията.3. Проверяваме датата на публикацията.

„Можем ли да проверим други източници? Какви?“, „Как можем да проверим кой е авторът на статията? Ако няма такъв, това какво значи?“, „Ако се чудим дали Момо е истински, или не, кого можем да попитаме (беше написано в истинската новина)?“

4. Търсим потвърждение от експерт в областта.
5. Отнасяме се критично към информацията в интернет.

По желание учителят може да даде на учениците задача за въщи: да потърсят други примери в интернет за фалшиви новини и използвайки критериите, научени в урока, да се обосноват защо според тях съответната новина е фалшива.

Към Тема 2.

Медия материал 1. Извратената игра, която кара децата да се къцат на парчета, вече е в България! (СНИМКИ/ВИДЕО 18+)

Извратената игра, която кара деца да се самоубиват, вече е в България! Ако забележите по ръката на детето си резки от бръснарско ножче, значи е попаднало в мрежата. В други случаи подрастващите са карани да пръскат от съвсем близо на ръката си флакон под налягане и така да получават белези като от изгаряне. Психолозите съветват родителите да бъдат особено внимателни и да проследяват кореспонденцията на децата си.

Проверка на БЛИЦ установи, че във Фейсбук българчета вече масово си препращат съобщения със символиката на синия кит. Повечето от тях явно не възприемат това насериозно и смятат, че става въпрос за безобидна игра. „Събуди ме в 4:20. В играта съм, чакам инструкции“. Това пишат в профилите си малките Вера, Катя, Люба, Миша, Игор или Андрей. Следва и хаштаг „син кит“. Син кит – така се нарича новата онлайн руска рулетка, която играят подрастващите русначета, казахстанчета, украинчета, киргизстанчета. Написвайки „синий кит“ (с хаштаг) – ти си вече част от играта. С теб се свързва на лични съобщения „настойник“, „гуру“, „куратор“, който в продължение на 49 дни ти дава задачи.

Задачките са повече от екстремни и тяхното изпълнение задължително трябва да снимаш и качиш в мрежата, напр. да изрисуваш с бръснарско ножче син кит на ръката си, или пък да си накълцаш вените, или да ходиш по външен парапет на голяма височина, да запалиш нещо в дома си... На 50-ти ден инструкцията е да умреш: скок от горен етаж, да се хвърлиш под гумите на движещ се автомобил или пък под влак, въже - избирай. При отказ следват заплахи за убийство на родители, брат, сестра, роднини и т. н.

До 7 февруари самоубилите се деца в Русия е вече с бройка над 180 и това само за около половин година. Родители и учители са в паника, в отделни области „играта“ става освен социален и политически проблем. А засегнатите области са над 10. В Киргизстан на 9 февруари полицията публикува данни за 19 случая на самоубийство (от началото на годината) свързани по някакъв

начин с хаштага в социалните мрежи. Само за около месец в Казахстан се самоубиват 15 деца. Преди два дни украински полицаи докладваха за група младежи от Ивано-Франкивск, които искат да се самоубият, хвърляйки се пред колите на булевард. Миналата година в Руската федерация (РФ) е арестуван Филип Будейкин (с прякор – Лисицата), 21-годишен, който е предполагаемият автор на играта и извратеният мозък подтикващ към смърт. Лошото е, че в продължение на месеци Филип – администратор на страница на група за смърт „вКонтакте“ е зомбирал около 30 последователи, които продължават да „самоубиват“ деца. На 1 февр. т. г. Филип Будейкин е признат за вменяем и е обвинен за довеждане до самоубийство на 15 деца. Популярността на онлайн лудостта главоломно расте и вчера, докато събирах материал за темата, вече се бяха „тагнали“ и деца от Румъния и Молдова. Надявам се това зло да ни подмине!

Няма да е зле да погледнете профилите на децата си, на внуците си, на роднините си в подрастваща възраст и ако забележите нещо съмнително, докладвайте страници и профили и въобще, ако можете да ограничите достъпа им до рускоезични ресурси. Не е лошо да прегледате по-обстойно за смъртоносните хаштагове и в българските русофилски групи и страници, тъй като често администратори превеждат на килограм всички глупости, мемета и простотийки от руския сегмент на социалните мрежи. Ето и останалите хаштагове за „играта“, пускаме ги без #, за да не създаваме верига: синийкит, тихийдом, морекитов, f53, f57, f58.

Източник: Blitz.bg

https://blitz.bg/lyubopitno/dzhadzhi/izvratenata-igra-koyato-kara-detsata-da-se-kltsat-na-parcheta-veche-e-v-blgariya-snimkivideo-18_news489164.html

Медиен материал 2.

Зловещата игра „Син кит”: Истина или борба за онлайн посещения?

Според информацията, която циркулира в социалните мрежи, „син кит” е довела до самоубийството на над сто деца в Русия, но дали това е вярно?

Мистериозна и зловеща игра вся паника сред родителите на тийнейджъри у нас. Позната като „Син кит”, играта е тип „руска рулетка” – в продължение на 50 дни деца са принуждавани да изпълняват зловещи инструкции, като последната е самоубийство, съобщава bTV.

В редакцията на bTV получихме множество сигнали за въпросната нова игра. Има ли някаква истина в тази новина или това е просто борба за онлайн посещения? Според информацията, която циркулира в социалните мрежи, „син кит” е довела до самоубийството на над сто деца в Русия. Подобни факти, обаче,

не съществуват, установи проверка на bTV. Въпреки липсата на факти, опасните предизвикателства доведоха до психоза българския родител. Поради тази причина експертите по безопасен интернет от дни следят и анализират виртуалните тревоги и виждат ясен търговски модел. „Това е машина за печалба на база предизвикване на паника и страхове у хората”, смята Георги Апостолов от Националния център за безопасен интернет.

Играта се разпространява чрез стотици хаштагове, които се менят непрекъснато. Според интернет експерти именно това генерира още повече посещения на дадени уебсайтове. В интернет се появи и клип, който има претенцията да бъде нещо като социална кампания срещу злоещата игра.

Според Александър Ненов, автор на книги за опасностите в интернет, властите трябва да са бдителни. „Когато става дума, че извънземните идват, това е забавно... но когато става дума за подобен тип действия, ние разпространяваме модел, който се използва за психологически тормоз и влияние над хора, като младите тийнейджъри”, смята той. Допълнителни приходи при такъв тип панически маркетинг онлайн носят и компютърните вируси, които се разпространяват от непроверени сайтове.

Как да се предпазим от подобни фалшиви новини? Обръщайте внимание на домейните. Странни адреси, които завършват например на com.co трябва да будят съмнение за истинността на информацията. Търсете знаци за ниско качество – лош правопис, провокативни снимки и други.

Потърсете секцията „За нас”. Ако тя липсва – замислете се.

Източник: [btv.bg https://btv.bg/bulgaria/zloveshtata-igrata-sin-kit-istina-ili-borba-za-onlajn-poseshtenija.html](https://btv.bg/bulgaria/zloveshtata-igrata-sin-kit-istina-ili-borba-za-onlajn-poseshtenija.html)

Тема 3. Онлайн тормоз (дискриминационно поведение онлайн)

Цели: Формулират стратегии за справяне с онлайн тормоз на база на етническа принадлежност. Развиват умения за работа в екип.

Материали: маркери, бяла дъска/флипчарт лист, 5 принтирани казуса

Подготовка на стаята: Подредете столовете в кръг.

План на урок по темата „Онлайн тормоз – дискриминационно поведение онлайн“ (възрастова група 12-14 г.)

Въвеждаща дейност: Игра

Време: 7 минути

Учител

Учителят начертава вен диаграма (две пресечени окръжности) на дъската и пише в лявата „тормоз в училище“, а в дясната – „онлайн тормоз“.

Ученици

Пита децата дали се сещат каква е идеята на тази диаграма.

Помолва ги да изредят характеристики на тормоза в училище и онлайн тормоза.

Очакван отговор: в единия кръг пишем какво е характерно за тормоза в училище, в другия – за онлайн тормоза, а по средата – което е и за двете.

Очакван отговор за онлайн тормоз: „Характеристиките на онлайн тормоза са: случва се в интернет, продължава 24 часа и е видим от много хора“.

Основна дейност: Работа по казус

Време: 23 минути

Учител

Учителят разделя класа на 5 групи на произволен принцип. На всяка група раздава принтирания казус и обяснява, че на листа е написана историята на една жертва на онлайн тормоз. Задачата на всяка група е да прочете казуса и да отговори на въпросите след него. Докато учениците работят, учителят може да се разхожда из стаята, да следи как работят групите и да им дава насоки, ако имат нужда.

(15 минути)

Обсъждане на груповата работа:

След като изтекат 15-те минути, учителят приканва първата група да каже как е отговорила на първия въпрос. След това пита дали другите групи има какво да добавят, докато се достигне до пълния отговор на въпроса.

Ученици

Сядат по групи и в рамките на 15 минути работят върху казуса.

Групите се редуват да отговарят на въпросите и да се допълват.

Примерни отговори:

1. Това е ситуация на онлайн тормоз, защото е създадена обидна страница във Фейсбук, която се посещава от много хора и в нея може да се влезе по всяко време.

Насочващи въпроси за дискусията:

„Можете ли да посочите основните
характеристики на онлайн тормоза?

Кои са те в този случай?

Ясни ли са ролите в тази ситуация?

Кой носи по-голяма вина – Иван
или момчетата, които коментират
на страницата?

Как се чувства Асен?

Възможно ли е тормозът да ни
разболеет?

Ако вие сте съученици на Асен,
какво бихте направили, за да се
почувства той по-добре?“

(15 минути)

Ключови моменти от дискусията:

- Ясно се извеждат трите роли

2. Извършители на онлайн тормоза са
Иван и неговите приятели/само
Иван/ само приятелите на
Иван/ хората, които посещават
групата.

3. Жертвата на онлайн тормоза е
Асен.

4. Жертвата е шокирана, обидена,
натъжена, стресирана, засрамена...

5. Другите участници са хората,
които са харесали страницата и
които я посещават – те са пасивни
свидетели на това, което се случва.

6. Асен може да помоли съучениците
си да изтрият страницата и да спрат
да качват негови снимки. Може да
сподели с родителите си или с учител.

Асен може да подаде сигнал на
Консултативната линия за онлайн
безопасност (www.safenet.bg; тел.
124 123) и да докладва във фейсбук.

7. Бихме посъветвали другите
участници да докладват страницата
във фейсбук, за да може тя да бъде
свалена.

8. Иван се е настроил срещу Асен
заради статията, която е прочел в
интернет.

9. Може да се обясни на Иван, че това,
че някой ром прави нещо лошо, не
означава, че всички роми го правят.
Всички познават Асен от месеци и
никога не е правил проблеми.

Стратегии за справяне, до които
учениците могат да достигнат:

при онлайн тормоза: жертва, извършител/и и свидетели.

- Обръща се внимание на това как се чувства жертвата и какви могат да са последиците от онлайн тормоза (вкл. и физически симптоми)
- Подчертава се, че пасивните наблюдатели могат да имат голяма роля, ако бъдат ангажирани в това да докладват и да помогнат за спирането на тормоза
- Насърчава се критичното мислене към медийните публикации (връзка с предната тема) и се отхвърлят генерализациите за хората.
- Ясно се извеждат конкретните стъпки, които могат да бъдат предприети в ситуация на онлайн тормоз.

- Винаги можем първо да помолим извършителите да спрат
- **Можем да подадем сигнал на Консултативната линия към Националния център за безопасен интернет (www.safenet.bg; тел. 124 123).**
- Можем да споделим на възрастен, на когото имаме доверие – по-голям брат/сестра, родител, учител.
- Можем да докладваме съдържанието в самия сайт. Можем да помолим приятели и пасивните свидетели също да докладват неприемливото съдържание.

Заклучителна дейност: Обобщение на часа

Време: 5 минути

Учител

Учителят обобщава часа, като задава въпроси на учениците:
„Какво правихме през този час?
Какво беше полезно/ценно за вас?
Какво можете да направите в ситуация на онлайн тормоз?
Към кого ще се обърнете?“

Ученици

Споделят своите наблюдения за това как е протекъл часът и отговарят на въпросите на учителя.

План на урок по темата „Онлайн тормоз – дискриминационно поведение онлайн“ (възрастова група 15-17 г.)

Въвеждаща дейност: Игра

Време: 7 минути

Учител

Учителят моли учениците да споделят **кое е любимото им приложение, сайт или дейност в интернет**, като започва от себе си. Обобщава играта, като казва, че интернет предоставя много възможности за свързване с околните, за забавление и споделяне, но че крие и определени рискове. Пита ги какви са характеристиките на онлайн тормоза и какво го различава от другите видове тормоз, напр. тормоза в училище (включително като брой свидетели и продължителност). Пита учениците дали са чували или са ставали свидетели на примери за онлайн тормоз като изрично помолва да не споменават конкретни имена на учатниците в ситуацията. Обяснява, че през този час ще поговорят повече за онлайн тормоза, като ще имат възможност да работят върху конкретен казус.

Ученици

Учениците се редуват да споделят за това какво обичат да правят в интернет, както и кои сайтове и приложения обичат да посещават.

Очакван отговор за характеристиките на онлайн тормоза:

- случва се в интернет,
- продължава 24 часа и е
- видим от много хора.

Споделят примери за онлайн тормоз, за които са чували или на които са били свидетели.

Основна дейност: Работа по казус

Време: 30 минути

Учител

Учителят разделя класа на 4 групи на произволен принцип. На всяка група раздава принтирания казус и обяснява, че той съдържа историята на потърпевш от онлайн тормоз. Задачата на всяка група е да прочете казуса и да отговори на въпросите след това.

Докато учениците работят, учителят може да се разхожда из стаята, да следи как работят групите и да им дава насоки, ако имат нужда.

(15 минути)

Резултати от груповата работа:

След като изтекат 15-те минути, водещият приканва първата група да каже как е отговорила на първия въпрос. След това пита дали другите групи има какво да добавят, докато се достигне до пълния отговор на въпроса.

Насочващи въпроси за дискусията:

„Можете ли да посочите основните характеристики на онлайн тормоза в този случай?“,
„Кое е специфичното за него спрямо други случаи на онлайн тормоз?“
„Кой в каква роля е в тази ситуация

Ученици

Сядат по групи и работят върху казуса в рамките на 15 минути.

Групите се редуват да отговарят на въпросите и да се допълват.

Примерни отговори:

1. Това е ситуация на онлайн тормоз, защото е създадена обидна страница във Фейсбук, която се посещава от много хора и в нея може да се влезе по всяко време.
2. Извършители на онлайн тормоза са Иван и неговите приятели/само Иван/само приятелите на Иван/хората, които посещават групата.
3. Жертвата на онлайн тормоза е Асен.
4. Жертвата е шокирана, обидена, натъжена, стресирана, засрамена...

от участниците в нея?

Каква е причината Иван да постъпи така? Има ли право да има подобно отношение и ако не, в какво бърка?“

„Как се чувства Асен?“, „Какви последствия може да има за него“

„Ако вие сте съученици на Асен, какво бихте направили, за да се почувства той по-добре?“

„Какво бихте посъветвали страницните наблюдатели на случващото се?“

„Чували ли сте за „социално блокиране, знаете ли какво значи това?“

(15 минути)

Ключови моменти от дискусията:

- Ясно се извеждат трите роли при онлайн тормоза: жертва, извършител/и и свидетели.
- Обръща се внимание на това как се чувства жертвата и какви могат да са последиците от онлайн тормоза (вкл. и физически симптоми)
- Подчертава се, че пасивните наблюдатели могат да имат голяма роля, ако бъдат ангажирани в това да докладват и да помогнат за спирането на тормоза
- Насърчава се критичното

5. Другите участници са хората, които са харесали страницата и които я посещават – те са пасивни свидетели на това, което се случва.

6. Асен може да помоли съучениците си да изтрият страницата и да спрат да качват негови снимки. Може да сподели с родителите си или с учител. Асен може да подаде сигнал на Консултативната линия за онлайн безопасност (www.safenet.bg; тел. 124 123) и да докладва във фейсбук.

7. Бихме посъветвали другите участници да докладват страницата във Facebook, за да може тя да бъде свалена. Това е т.нар. „социално блокиране“ – колкото повече хора докладват, толкова по-вероятно е едно вредно или незаконно съдържание да бъде премахнато.

Стратегии за справяне, до които учениците могат да достигнат:

- Винаги можем първо да помолим извършителите да спрат
- **Можем да подадем сигнал на Консултативната линия към Националния център за безопасен интернет (www.safenet.bg; тел. 124 123).**
- Можем да споделим на възрастен, на когото имаме доверие – по-голям брат/сестра, родител, учител.
- Можем да докладваме съдържанието в самия сайт.

мислене към медийните публикации (връзка с предната тема) и се отхвърлят генерализациите за хората. <ul style="list-style-type: none">• Ясно се извеждат конкретните стъпки, които могат да бъдат предприети в ситуация на онлайн тормоз.	Можем да помолим приятели и пасивните свидетели също да докладват неприемливото съдържание.
---	---

Заклучителна дейност: Обобщение на часа

Време: 5 минути

Учител	Ученици
Учителят обобщава часа, като задава въпроси на учениците: как може да се реагира в подобни ситуации, как биха могли да се предотвратят?	Отговарят на въпросите на учителя.

Към Тема 3.

Казус

Иван е прочел в статия, споделена от негов приятел в интернет, че ромите обират бабите във врачанските села и така си създава лошо мнение за тях без да познава нито един ром. Един ден в класа му идва момче на име Асен, което е от ромски произход. Някои от момчетата се сприятеляват с него, но Иван стои настрана и месеци наред повтаря на приятелите си да внимават с новото момче, въпреки че никой през това време не е имал проблеми с него. Накрая създава страница, с обидно заглавие срещу ромите, в която качва снимки на Асен с подигравателни коментари. Приятелите на Асен и други момчета от класа и от училището виждат страницата, но си замълчават. Някои от съучениците им обаче също започват да пишат обидни и подигравателни коментари срещу Асен, включват се и хора, които изобщо не го познават. Асен разбира за страницата и започва да не ходи на училище.

1. Това ситуация на онлайн тормоз ли е? Защо / Защо не? (припомнете си характеристиките на онлайн тормоза)

.....
.....

2. Кой / кои са извършителите на онлайн тормоза?

.....
.....

3. Кой е жертвата на онлайн тормоза?

.....
.....

4. Как мислите се е почувствала жертвата?

.....
.....

5. Освен извършителят и жертвата, има ли други участници в онлайн тормоза? Кой са те и как бихте определили тяхната роля?

.....
.....

6. Какъв съвет бихте дали на Асен в тази ситуация? Към кого бихте го насочили да се обърне?

.....
.....

7. Какво бихте посъветвали другите участници?

.....
.....

8. Каква е причината Иван да се настрои срещу Асен?

.....
.....

9. Можем ли да кажем нещо на Иван и на другите момчета, които пишат коментари, което да ги убеди да спрат? Ако да, какво е то?

.....
.....

Тема 4. Толерантност

След като учениците са преминали през уроци за развиване на умения за общуване и емоционална интелигентност, които да им дадат инструментите за комуникация с другия, независимо от неговия пол, раса, етнос и т.н., както и през темата за разпознаване на фалшиви новини и медийни манипулации, които са основни способности за разпространяване и затвърждаване на негативни стереотипи, остава да преминат и през още един важен компонент, решаващ за формиране на толерантно отношение към различните. Това е познаването им. Най-често негативното и враждебно отношение към другия идва до голяма степен от непознаването му.

По отношение на стереотипите и дискриминационното отношение важи същото. Обикновено става дума за слабо познаване на общността, която се мрази, за виждането ѝ само през негативни стереотипи без знание за позитивните ѝ характеристики, така че отсъства всякакво чувство за приобщеност към нея. Тази негативно възприемана група се вижда като нещо чуждо и непонятно, сиреч като заплаха. На нейните предствители се гледа като на едни деперсонализирани „аватари“ на тази безлична заплаха. Затова познанието на другите общности и осъзнаването на близкото и общото помежду ни е важен елемент от формиране на толерантна нагласа.

В този урок това се съчетава и с развиване на умения за намиране и подбор вече на позитивна и достоверна информация онлайн, а не само на разпознаване на фалшивата информация и манипулацията.

Цел: Подбиране на информация за различни етнически групи и развиване на нагласа за любознателно и позитивно отношение, ценене на многообразието, при съзнание за общото между хората.

Материали: Разноцветни маркери, флипчарт листа, интернет връзка или компютърна зала.

Подготовка на стаята: Подредете столовете в кръг.

План на урок по темата „Толерантност“ (възрастова група 12-14 г.)

Въвеждаща дейност

Време: 5 мин.

Учител

Ученици

Въвеждаща игра (2 мин.)

Предлага на децата да застанат в кръг. Дава инструкции за играта и дава сигнал за начало.

Дава инструкция за втора стъпка – всяко дете да брой наум от 1 до 10 и като стигне до 10 пляска с ръце.

Задава въпрос: „Защо при броенето наум пляскането се случва по различен начин?“

Насочва децата към това, че всеки е различен и индивидуален и се развива с различна скорост.

„Мозъчна атака“ (брейнсторминг) – 3 мин.

Помолва децата да споделят какво според тях е „толерантност“ като дадат примери от реални случаи.

Всички деца започват да броят от 1 до 10, като вместо да кажат „10“, пляснат с ръце.

Броят наум до 10 и пляснат с ръце като стигнат до 10.

Дават отговори на въпроса.

Отговарят на въпроса и дават примери.

Основна дейност

Време: 30 мин.

Учител

Ученици

Учителят моли децата да назоват празници и обичаи, които са им известни. Моли ги да опишат характерния начин на честването на даден празник в тяхното населено място.

Разделя класа на **пет групи**. Всяка група получава по един от тези празници – Великден, Василица, Байрам, Арменска Коледа и Ханука.

Всяка група има за задача да събере информация за празника от интернет като запомни/запише ключовите думи, с които търси и източниците на информация, които ползва. Получават и флипчарт, на който да рисуват и пишат.

Всяка група представя информацията, която е събрала, на останалите, като споделя и какви ключови думи и какви източници на информация е ползвала.

Назовават празници и обичаи, които знаят. Описват как се празнуват някои от тях в тяхното населено място.

По групи събират информация за празниците, които са получили.

Представят информацията, която са събрали и споделят ключовите думи и източниците на информация, които са ползвали.

Заключителна дейност: Закриване

Време: 10 мин.

Учител

Приканва учениците към обобщение с въпроса по какво си приличат и по какво се различават празниците и обичаите на различните етнически общности в България. Насочва ги към разбирането, че различията дават многообразие, но при всички

Ученици

Отговарят, намирайки прилики и разлики между празниците и обичаите на различните етнически общности в България.

различия хората от тези общности
имат много общи неща.

План на урок по темата „Толерантност“ (възрастова група 15-17 г.)

Въвеждаща дейност

Време: 5 мин.

Учител	Ученици
<p>Въвеждаща игра (2 мин.)</p> <p>Предлага на децата да застанат в кръг. Дава инструкции за играта и дава сигнал за начало.</p> <p>Дава инструкция за втора стъпка – всяко дете да брой наум от 1 до 10 и като стигне до 10 пляска с ръце.</p> <p>Задава въпрос: „Защо при броенето наум пляскането се случва по различен начин?“</p> <p>Насочва децата към това, че всеки е различен и индивидуален и се развива с различна скорост.</p> <p>„Мозъчна атака“ (брейнсторминг) – 3 мин.</p> <p>Помолва децата да споделят какво според тях е „толерантност“ като дадат примери от реални случаи.</p>	<p>Всички деца започват да броят от 1 до 10, като вместо да кажат „10“, пляскат с ръце.</p> <p>Броят наум до 10 и пляскат с ръце като стигнат до 10.</p> <p>Дават отговори на въпроса.</p> <p>Отговарят на въпроса и дават примери.</p>

Основна дейност

Време: 30 мин.

Учител

Учителят моли децата да назоват празници и обичаи, които са им известни. Моли ги да опишат характерния начин на честването на даден празник в тяхното населено място.

Разделя класа на **четири групи**. Всяка от групите има за задача да информира за празници от интернет (като посочи и източниците на информация, които ползва и обясни защо е подбрала тези източници), празнувани по характерен начин от две различни етнически общности и да ги сравни – кое е общото между тях, кое е различното.

Първа група има за задача да сравни традиционното българско празнуване на Коледа с празника Василица, втора група, да го сравни с арменската Коледа, трета – с Ханука. Четвърта група – да сравни православния Великден с Байрам.

Получават и флипчарт, на който да рисуват и пишат.

Групова дискусия:

Всяка група представя информацията, която е събрала, на останалите, като споделя и какви

Ученици

Назовават празници и обичаи, които знаят. Описват как се празнуват някои от тях в тяхното населено място.

По групи събират информация за празниците, които са получили и ги сравняват.

Представят информацията, която са събрали, споделяйки източниците на

ключови думи и какви източници на информация е ползвала.

информация, които са ползвали и посочват общото и различното между тези традиции.

Заключителна дейност: Закриване

Време: 10 мин.

Учител

Приканва учениците към обобщение с въпроса по какво си приличат и по какво се различават празниците и обичаите на различните етнически общности в България.

Насочва ги към разбирането, че различията дават многообразие, но при всички различия хората от тези общности имат много общи неща.

Ученици

Отговарят, намирайки прилики и разлики между празниците и обичаите на различните етнически общности в България.

Тематична родителска среща

План за тематична родителска среща по темата „Фалшиви новини“

Подготовка

Подредете столовете в стаята в полукръг, с отворената страна към дъската. Така родителите ще могат да се виждат един друг и да водят партньорски разговор помежду си и с учителя.

Това повишава доверието и намалява съпротивите при обсъжданията.

Откриване

Учителят благодари на родителите за откликването на поканата и напомня **целта на срещата**, която вече е посочена в поканата: създаване на споделено

разбиране за това как влияят фалшивите новинни и медийните манипулации, разпространявани в интернет и особено в социалните мрежи и как родители и учители заедно могат да помогнат на децата да ги разпознават и да не се влияят от тях.

След това запознава родителите как ще протече срещата: с разговор за това как може да се разпознават фалшиви новини и медийните манипулации, как те могат да повлияят негативно на децата и как дигитално-медийната грамотност помага на децата да се ориентират в информационната среда и да се предотврати това негативно влияние, както и разговор за ролята на възрастните в този процес.

Разговор за фалшивите новини и медийните манипулации

Учителят предлага на родителите да напишат върху лепящи листчета с различен цвят три признака за разпознаване на фалшиви новинни и да изпишат срещу всеки дали според тях децата им прилагат този критерий за разпознаване.

След това родителите залепват на дъската листчетата, които са анонимни, за да се чувстват родителите спокойни да споделят.

След като родителите се връщат по местата си, учителят прочита и обобщава кои са основните признаци за разпознаване на фалшиви новини според групата и доколко родителите смятат, че децата им ги познават и прилагат.

Родителите допълват или поясняват написаното. Целта е да се насочи мисълта им към пробелма с разпознаването на фалшивите новини и към това, доколко той засяга децата им.

След това изписват предложения какво е нужно да се направи, за да се подготвят децата им да разпознават дезинформацията. Учителят прочита и тях и коментира предложенията им.

Дискусия

В тази дискусия е желателно учителят да разясни на родителите точно как могат да подкрепят неговите усилия за изграждане на дигитално-медийна грамотност у децата от класа.

Ключови теми, въпроси и предложения към родителите, например, могат да бъдат:

- да поговорят с децата за това какво са научили в училище за дигитално-медийната грамотност и
- за това как могат да разпознават фалшиви новини и медийни манипулации,
- да се интересуват или да участват в изпълнението на домашни работи, свързани с оценка на информация в интернет и с използване на дигитални устройства,
- да поговорят с тях за насажданите от медиите стереотипи и прочие.

Закриване на срещата

Учителят благодари на родителите за полезното обсъждане и им представя следващите стъпки, които ще направи с класа за повишаване на дигитално-медийната грамотност, и какво би очаквал от родителите в подкрепа на това.

Приложение: Енерджайзъри

1, 2, пляс	
Развива	Приоритет
Активно слушане	Концентрация
<p>Водещият застава прав в кръг с групата и моли всички в кръга да се преброят от 1 до 8, започвайки от себе си. След като кръгът се завърти, вкарва правилото вместо 3, 5 и 8, човекът, който е наред, да плесне с ръце. Целта на играта е кръгът да се завърти с новото правило без грешка. Това упражнение е много полезно за дискусия около правилата „изслушваме се“, „само един говори“ и/или „уважаваме се“, тъй като, когато някой сгреша, обикновено е поради невнимание, и/или шум в групата. Често, при грешка, други участници се отнасят грубо към сбъркалия участник, като е добре в такива случаи водещият да се намеси. Групата сама вижда, че когато всички внимават, изслушват се и не се изнервят, грешките намаляват.</p>	

Сигнал	
Развива	Приоритет
Активно слушане/ гледане	Концентрация, раздвижване

Водещият застава прав в кръг с групата и демонстрира „сигнала“ – 1) дясна длан перпендикулярно напред; 2) лява длан успоредно напред пред дясната; 3) леко пляска дясната ръка и гърдите си с лявата – като моли групата да повтори демонстрацията. След като групата е повторила демонстрацията, привлича участник с поглед и му/й „изпраща сигнала“. Целта е за около две минути участници от групата да си изпращат сигнала, без да загубят представа къде е и без да има повече от един сигнал. Ако се объркат, водещият спира играта и ги пита къде е сигналът, като напомня правилото „изслушваме се“ и обяснява, че би помогнало на групата. Когато всички са съгласни кой е бил последният със сигнала, играта продължава. Ако групата се справя много добре, може да се добави втори сигнал за покачване на трудността.

Племена

Развива	Приоритет
Работа в екип, активно слушане	Раздвижване

Водещият сядна на стол срещу полукръга от седнали участници и разказва следната история: „Едно време в Африка имало 2 племена [разделя групата на племе „А“ и племе „Б“]. За всяко племе било много важно да работят в екип, тъй като от това зависело оцеляването им. Затова имали сигнал за атака [тропа 3 пъти с крака, групата повтаря] и за защита [пляс, пляс... пляс, пляс... пляс, групата повтаря]. Един ден племе „А“ решило да атакува (поглежда към племе и дирижира, „А“, те атакуват) племе „Б“ за да им открадне една крава, но племе „Б“ отвърнало с навременна защита

(поглежда към племе и дирижира, „Б“, те се защитават)“. Повтаря упражнението, като този път племе „Б“ атакува племе „А“ за да им открадне реколтата. След това дирижира редуване на атака и защита между племената, така че да се получи равномерен ритъм за 2-3 минути. Ако групата се справя добре, може по-нататък да повторят енерджайзъра с три племена, което усложнява упражнението.

Духа силен вятър

Развива	Приоритет
Активно слушане	Раздвижване

Водещият застава пред участниците, които остават седнали в полукръга. След като започва да „духа силен вятър“, казва „всички с черни коси да станат и да стъпят две крачки напред“ и бързо сяда на едно от освободените места. Участниците трябва бързо да си намерят място и да седнат. Участникът, който не е успял да седне, си избира признак, по който останалите да станат, като той/тя също трябва да има този признак и повтаря упражнението. Този енерджайзър е полезен за разместване местата на групата, без те да разберат.

Внимание: използвайте това упражнение само при много тихи / плахи групи, тъй като има потенциал да „раздвижи“ участниците твърде много и да създаде хаос по време на следващата дейност.

Слон, миксер, тостер

Развива

Приоритет

Групова работа

Раздвижване

Водещият застава прав в кръг с групата и показва, заедно с участниците от двете му страни, фигурите слон, миксер и тостер, след което посочва участник от групата, казвайки една от фигурите. Посоченият и участниците от двете му/й страни формират фигурата, след което те посочват и назовават фигура. Упражнението продължава 2-3- минути.

Трите фигури са:

- Слон – участникът в средата прави лице на слон и хобот с двете си ръце, а участниците от двете му/й страни правят големи уши с ръцете си.
- Миксер – участникът в средата застава с двете си ръце над участниците от двете му/й страни, а те се въртят.
- Тостер – участниците от двете страни на посочения се хващат за ръце, като той/тя остава в средата и започва да подскача като препечена филийка, повтаряйки „дзинг, дзинг, дзинг“.

Заклучение

Противопоставянето на негативни феномени като безкритичното разпространяване на фалшиви новини и възпроизвеждане на негативни стереотипи спрямо ромските общности, би могло да има дългосрочен ефект, ако още в ученическа възраст се развива критичното мислене – умения за оценка на достоверността на информация, както и толерантна нагласа и изобщо аспектите на емоционалната интелигентност, както и социалните им умения.

Именно комбинацията между критично мислене (когнитивен аспект) и емоционална интелигентност, би могла да осигури ефективна и дългосрочна превенция на негативни феномени като подаване на дезинформация и манипулации и възприемане на крайни и агресивни нагласи към етническите малцинства и особено към ромите.

Настоящият наръчник предлага методика и конкретни урочни модули, подходящи за развиване на такива умения и компетентности, които са компоненти на т. нар. „умения на 21-ви век“, а също и на дигитално-медийната грамотност. Принципите и методите, предложени тук, са избрани, за да въвлекат активно учениците в образователния процес, така че да са максимално ангажирани с него и да бъдат поставени в режим на критично мислене и откривателство.

В рамките на проекта „Грижа са истината“ се провеждат обучения на учители, които желаят да ползват методиката. Тя остава като практически инструмент, който може да бъде ползван от всички учители в рамките на часа на класа, подходящ свободноизбираем предмет или извънкласна дейност, а – ако преценят – и в рамките на работата си по определен учебен предмет, по който смятат, че би могъл да бъде подходящ.